

PAŃSTWOWA JEDNOSTKA ORGANIZACYJNA
„POLSKIE RADIO I TELEWIZJA”
OŚRODEK BADANIA OPINII PUBLICZNEJ

00-950 Warszawa, skr. pocztowa 46, tel. 47 87 91, 47 87 92

tlx 81 53 31, fax 43 46 51

marzec 1992 r.

2/630

BADANIE OFIAR PRZESTĘPSTW

W dniach 21 I - 5 II 1992 r. na zlecenie Instytutu Wymiaru Sprawiedliwości, Ośrodek Badania Opinii Publicznej przeprowadził tzw. badanie wiktyimizacyjne, czyli badanie ofiar przestępstw. Badanie to stanowiło część międzynarodowego programu badawczego, w którym - obok USA, Japonii, Wielkiej Brytanii, Francji, Niemiec, Włoch i kilkunastu innych krajów - wzięła również udział Polska. Zasadniczym celem tych badań - prowadzonych w tym samym czasie i według jednolitego kwestionariusza - było określenie rozmiarów nieujawnionej przestępczości w ostatnich pięciu latach /ze szczególnym uwzględnieniem ubiegłego roku/, określenie okoliczności w jakich przestępstwa te były dokonywane oraz stopnia uszkodzenia ofiar. Celem badań było również oszacowanie skuteczności działań podejmowanych przez policję w celu wykrycia sprawcy czynu, odzyskania skradzionego mienia.

Polska część badań została zrealizowana na ogólnokrajowej próbie losowej; wzięło w nim udział 2000 osób w wieku powyżej 16 lat. Maksymalny błąd pomiaru wynosi 2,2%.

W analizowanym okresie Polacy byli najczęściej ofiarami kradzieży własności osobistej /20%/, z czego aż 84% stanowiły kradzieże kieszonkowe. Spośród respondentów, którzy byli ofiarami kradzieży własności osobistej przeszło 40% padło ofiarą tej kradzieży w 1991 roku, z czego blisko 20% było ofiarami tego przestępstwa wielokrotnie. Jednak tylko 21% kradzieży własności osobistej popełnionych w okresie ostatnich pięciu lat zgłoszono policji.

W analizowanym okresie dość rozpowszechnione były również kradzieże rowerów /19%/, z czego na 1991 rok przypadło powyżej 30%. Spośród badanych, którym skradziono w ubiegłym roku rower blisko 30% padło ofiarą takiej kradzieży wielokrotnie. Tylko niecała połowa ofiar kradzieży roweru zgłosiła ten fakt policji, zaś jedynie w 14% przypadków rower został odzyskany.

Kradzieże motorowerów zdarzały się już rzadziej - 9%. Wśród badanych, na których szkodę dokonano tego przestępstwa w ubiegłym roku /45% wszystkich kradzieży motorowerów/ przeszło 30% padło jego ofiarą wielo-

krotnie. W blisko 90% przypadków kradzież motoroweru została zgłoszona policji, która też cechowała się w tym przypadku wyższą skutecznością - w 48% przypadków motorowery zostały odzyskane.

Ofiarami kradzieży z garaży, szop lub komórek padło w analizowanym okresie 15% badanych, z czego na ubiegły rok przypada przeszło 40%. Na uwagę zasługuje fakt, że aż blisko 40% respondentów było w ubiegłym roku ofiarą kradzieży z garażu, szopy lub komórki więcej niż jeden raz, w tym przeszło 15% trzy razy lub jeszcze częściej.

48% gospodarstw domowych w Polsce posiadało w ostatnich pięciu latach samochód /osobowy, ciężarowy lub dostawczy/. Wśród przestępstw "na szkodę samochodów" dominowały kradzieże wyposażenia lub części /24%/, z czego 45% zostało dokonanych w ubiegłym roku. Prawie jedna czwarta właścicieli samochodów była w ten sposób okradana w 1991 roku wielokrotnie. Jednak blisko połowa /47%/ kradzieży z samochodów dokonanych w ciągu ostatnich pięciu lat w ogóle nie została zgłoszona policji.

Nieco rzadziej zdarzały się celowe uszkodzenia samochodu /19%/, z czego przeszło połowa przypada na 1991 rok. Wśród posiadaczy samochodów, których auto zostało umyślnie uszkodzone w ubiegłym roku przeważali tacy, którym przytrafiło się to jednokrotnie /71%/, pozostali wszakże padali ofiarą "wandalizmu samochodowego" wielokrotnie. "Ciemna liczba" jest w tym przypadku dość znaczna: jedynie około 30% ofiar zgłosiło ten fakt policji.

Kradzieże samochodów zdarzały się w analizowanym okresie stosunkowo rzadko: zaledwie 4% spośród respondentów - posiadaczy samochodów padło w ciągu ostatnich pięciu lat ofiarą tego przestępstwa, z czego na rok ubiegły przypada prawie 40%. Na podkreślenie zasługuje jednak fakt, że wśród badanych, którym skradziono samochód w 1991 roku aż 30% padło ofiarą tej kradzieży dwukrotnie. Zgodnie z oczekiwaniami, odsetek zgłoszeń kradzieży samochodów policji był bardzo wysoki - 94%. Wbrew panującej opinii odsetek przypadków, w których właściciele w ogóle nie odzyskali skradzionych aut, choć nie mały, nie wydaje się też alarmujący - blisko 23%.

Prawie 7% gospodarstw domowych w Polsce padło w ciągu ostatnich pięciu lat ofiarą włamania, z czego blisko 40% przypada na rok ubiegły. Warto podkreślić, że wśród respondentów, którym włamano się do mieszkania w ubiegłym roku aż 36% było ofiarą tego przestępstwa wielokrotnie. Jednak tylko 53% włamań zgłoszono policji.

Blisko 5% gospodarstw domowych odnotowało w ciągu ostatnich pięciu lat próby włamań do mieszkań, z czego na zeszły rok przypada prawie 60%. W przeszło 30% przypadków usiłowanie włamania było ponawiane. Próby

włamań - zgodnie z oczekiwaniami - były znacznie rzadziej zgłaszane policji - jedynie 25% przypadków.

Zatem w ciągu ostatnich pięciu lat blisko 12% gospodarstw domowych w naszym kraju padło ofiarą włamania lub próby włamania.

Wśród przestępstw o charakterze agresywnym dominują pobicia lub próby/groźby użycia przemocy. Blisko 8% Polaków padło w ciągu ostatnich pięciu lat ofiarą tego przestępstwa, z czego na 1991 rok przypada przeszło 3/4 przypadków. Wśród badanych, którzy byli w ubiegłym roku ofiarami przemocy lub groźby użycia przemocy przeszło 40% przyznało, że byli napastowani wielokrotnie. Prawie 40% takich napaści związana była z użyciem siły, w tym w 11% przypadków używano broni. W blisko 30% przypadków ofiary zmuszone były korzystać z pomocy medycznej. Mimo to jednak tylko 27% ofiar przemocy zgłosiło ten fakt policji.

4% respondentów było w analizowanym okresie ofiarami rozboju, z czego przeszło połowa przypadków przypada na ubiegły rok. Wśród badanych - ofiar rozboju w 1991 roku - aż 30% było atakowanych w ten sposób dwukrotnie, 6% zaś nawet częściej. W jednej czwartej rozbojów sprawcy używali broni /najczęściej noży/, W omawianej zbiorowości nie odnotowano jednak przypadku użycia broni palnej przez sprawcę. Odsetek zgłoszeń wynosi w tym przypadku 34%.

Blisko 5% kobiet przyznało, że były molestowane seksualnie, z czego blisko 2/3 czynów wydarzyło się w ubiegłym roku /w 45% przypadków jednokrotnie i aż w 55% przypadków wielokrotnie/. W blisko 90% przypadków ofiara nie знаła sprawców przed czynem, w 10% przypadków zaś przestępstwa seksualnego dopuściło się kilku sprawców. Pytane o bliższe określenie charakteru zdarzenia blisko 14% ofiar uznało, że była to próba gwałtu, prawie zaś 30% uznało to wydarzenie za nieobyczajny atak. Pytane o to czy uważały ten czyn za przestępstwo przeszło 60% ofiar odpowiedziało twierdząco. Na pytanie o subiektywne odczuwanie powagi tego wydarzenia przeszło 70% kobiet - ofiar przestępstw na tle seksualnym - określiło je jako bardzo lub dość poważne. Jednak tylko niecałe 8% czynów tego rodzaju zostało zgłoszone policji.

W ubiegłym roku ofiarami oszustw handlowych było 12% respondentów /najczęściej w sklepie/, natomiast 5% badanych przyznało, że w 1991 roku jakiś urzędnik żądał od nich łapówki /urzędnicy państwowi oraz celnicy wymieniani byli najczęściej/.

Jako wskaźnik ogólnego poziomu nierejestrowanej przestępczości możnaby traktować pytanie o to czy respondenci lub ktokolwiek inny zgłosił policji ostatnie przestępstwo, którego byli ofiarą /bez względu na rodzaj czynu/. Okazuje się, że aż w 65% przypadków przestępstwo takie nie

zostało zgłoszone.

Niechęć do zgłaszania przestępstw policji staje się bardziej zrozumiała, gdy zważyć, że tylko 40% badanych, którzy zawiadomili policję o przestępstwie było zadowolonych ze sposobu, w jaki policja potraktowała to zgłoszenie. Wśród przyczyn niezadowolenia najczęściej wymieniane były: nieodnalezienie sprawców, brak dostatecznych starań oraz brak zainteresowania sprawą ze strony policji. Stosunkowo rzadko jako powód niezadowolenia podawano jednak złe traktowanie ofiary przez policjantów.

Na pytanie o skuteczność policji w zwalczaniu przestępczości blisko połowa respondentów odpowiedziała, że policja jest nieskuteczna. Tylko jedna czwarta respondentów stwierdziła, że patrol policyjny pojawia się koło ich domu przynajmniej raz dziennie, blisko 35% zaś, że rzadziej niż raz w miesiącu lub zgoła wcale. W odczuciu blisko 70% badanych policja powinna się pojawiać w ich okolicy częściej niż dotychczas.

Duża grupa pytań dotyczyła poczucia bezpieczeństwa badanych oraz środków podejmowanych przez respondentów z obawy przed przestępczością. Okazało się przede wszystkim, że Polacy nie mogą zbyt liczyć na pomoc w zwalczaniu lub zapobieganiu przestępczości ze strony współobywateli. Przeszło połowa respondentów odpowiedziała, że w ich okolicy każdy na ogół martwi się sam o siebie, na pomoc sąsiedzka zaś mogło liczyć tylko 30% badanych.

Na pytanie o to czy czują się bezpiecznie spacerując w swej okolicy po zmroku blisko połowa badanych odpowiedziała przecząco, w tym 12% respondentów stwierdziło, że czują się w takiej sytuacji bardzo zagrożeni. 35% badanych unikało po zmroku pewnych ulic czy miejsc, jedna czwarta badanych zaś wychodziła ostatnio z domu w asyście innej osoby w obawie o swe bezpieczeństwo.

Na pytanie o ocenę prawdopodobieństwa, że w ciągu najbliższego roku ktoś spróbuje się włamać do ich domów aż 37% badanych uznało, że jest to prawdopodobne.

Mimo tak pesymistycznych oczekiwań niezbyt duży odsetek badanych stara się zabezpieczyć swe mieszkania przed włamaniem. Wśród środków tego typu dominuje skądinąd dość skuteczny środek "naturalny", a mianowicie pies - 44% respondentów posiada w tym celu psa. Pozostałe rodzaje zabezpieczeń zdarzają się już rzadziej: specjalne zamki do drzwi /17%, wysoki płot /11%/ oraz domofon /4%. Jedynie 2% badanych ma zainstalowany alarm przeciwwłamaniowy. Jednak stosunkowo wysoki odsetek badanych ubezpiecza swe mieszkania przeciwko włamaniom - 31%. Jeszcze wyższy odsetek badanych posiada urządzenia zabezpieczające samochód przed kradzieżą /blokada, auto - alarm/ - 45%.

3% respondentów przyznało się do posiadania broni palnej, z czego blisko połowa posiada broń w celu zabezpieczenia się przed przestępcami.

Prawie połowa badanych poruszała w ostatnim czasie w rozmowach z bliskimi problematykę przestępczości. Tematy poruszane najczęściej to: przestępczość ogólnie /napady, rozboje, gwałty/ - 79%, poczucie zagrożenia przestępczością - 54%, wzrost przestępczości - 21% oraz czynniki wpływające na wzrost przestępczości /bezrobocie, łatwy dostęp do broni palnej/ - 23%. Problematyka afer i korupcji zdaje się nie spędzać snu z oczu Polaków: w ostatnim czasie poruszało ten temat nieco ponad 25% badanych z 50% Polaków, którzy w ostatnim czasie w ogóle rozmawiali o przestępczości.

Jedno z pytań odnosiło się do kar jakie badani skłonni byliby wymierzyć hipotetycznemu recydywiście, który włamał się do mieszkania i ukraść kolorowy telewizor. Najczęściej wybierano karę nieodpłatnej pracy na rzecz społeczeństwa /46%/. 30% badanych opowiedziało się za karą więzienia, wśród nich zaś przeważali tacy, którzy skłonni byliby w tym przypadku wymierzyć karę od 6 miesięcy do lat 3 /łącznie 56% respondentów optujących za karą więzienia/. 13% badanych opowiedziało się za karą grzywny. Jako swoistą ciekawostkę warto jednak podać również, że w opinii 1% badanych adekwatną karą dla przykładowego recydywisty jest obcięcie ręki lub palca.

Prosimy publikując wyniki badania zamieścić następującą informację:

W dniach 21.01-5.02.92 r. Ośrodek Badania Opinii Publicznej przeprowadził na zlecenie Instytutu Wymiaru Sprawiedliwości dotyczące problemów wiktymizacji. Zostało ono zrealizowane na ogólnopolskiej reprezentatywnej próbie osób w wieku powyżej 16 lat. Przeprowadzono 1998 wywiadów. Opracowanie wyników przygotował Andrzej Siemaszko p.o. dyrektora Instytutu Wymiaru Sprawiedliwości.

Rodzaj przestępstw	ofiary przestępstw w ciągu ostatnich pięciu lat
- kradzieże z samochodów	24%
- kradzieże własności osobistej	20%
- kradzieże rowerów	19%
- uszkodzenia samochodów przez wandali	19%
- kradzieże z garaży, szop lub komórek	15%
- kradzieże motorowerów, skuterów, motocykli	9%
- użycie przemocy lub groźby	8%
- włamania	7%
- usiłowanie włamania	5%
- przestępstwa na tle seksualnym dokonywane na kobietach	5%
- kradzieże samochodów	4%
- rozbój	4%